EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 6.6.2025
COM(2025) 286 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimisvõimekusi käsitlev eduaruanne

{SWD(2025) 146 final}

Sisukord

1. Kokkuvõte 2

Lühendite loetelu 4

2. Sissejuhatus 5

3. Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimisvõimekusi käsitlevad soovitused 5

a. Euroopa elanikkonnakaitse ühisressurssi käsitlevad soovitused 5

i. Võimekuse puudujääkide kõrvaldamine 5

ii. Liikmesriikide ja osalevate riikide vahelise koordineerimise tugevdamine, et aktiivselt tegeleda võimekuse eesmärkide saavutamisega 7

iii. Kohandamistoetuste suurendamine 8

iv. Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursile võimekuste pakkumise ja nende kasutuselevõtu stimuleerimine 8

b. rescEU-d käsitlevad soovitused 9

i. Mitmeotstarbelised ja korduskasutatavad võimekused ning eritoetus 9

ii. Ennetav tugevdamine 10

iii. Võimekuste täiendamine pärast nende kasutuselevõttu 11

iv. Ajutine eelpaigutamine tulemuslikuks kasutuselevõtuks 12

v. rescEU võimekuste kasutuselevõtu tulemuslikkuse suurendamine 12

vi. rescEU kaasrahastamise määrade lihtsustamine 13

vii. Hangete lihtsustamine 14

c. Reageerimisvõimekuse arendamisega seotud laiemad kaalutlused 14

i. Tulemuspõhine lähenemisviis võimekuse arendamisele 14

ii. Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi võimekused, mis täiendavad riiklikke võimekusi kogu Euroopas 15

iii. Haavatavad rühmad 15

iv. Hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskuse valdkondadevaheline olukorrateadlikkus 16

v. Konflikti-/sõjastsenaariumide kaalumine 16

vi. Erasektori partnerlused 17

vii. Annetuskeskused 18

viii. Varude loomine 19

4. Kokkuvõte 19

1. Kokkuvõte

Käesolev eduaruanne on otsusega nr 1313/2013/EL loodud liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimisvõimekusi puudutava, artikli 34 lõike 2 kohase aruandluskohustuse tulevikku suunatud osa. Selles esitatakse soovitused, kuidas liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimisvõimekuste tulemuslikkust veelgi parandada. Soovitused põhinevad liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimisvõimekuste praeguse seisu analüüsil, mis on esitatud asjakohases komisjoni talituste töödokumendis „Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi võimekuse arendamise ja puudujääkide ülevaade“.

ELi kriisivalmiduse strateegiaga on Euroopa suunanud oma jõupingutused sellele, et tagada kogu liitu hõlmav valmisolek kõigis olulistes sektorites ja sidusrühmades. Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimisvõimekused võivad anda riski- ja ohuolukorra muutustele reageerimise raames konkreetse ja operatiivse panuse ennetavama, paremini koordineeritud ja tõhusama Euroopa kriisiohjamise lähenemisviisi saavutamisse.

Liidu elanikkonnakaitse mehhanismile ei esitata abitaotlusi mitte ainult tüüpilistes elanikkonnakaitse hädaolukordades, nagu metsa- ja maastikupõlengud, maavärinad ja üleujutused, vaid üha enam ka selleks, et aidata lahendada keerukamaid hädaolukordi, kus mitme ohu ja haavatavuse koostoimel kujunevad sageli välja pikaajalised kriisid. Liidu elanikkonnakaitse mehhanism peab jätkuvalt arendama oma sisemisi struktuure ja protsesse ning tegema koostööd välispartneritega, et säilitada suutlikkus liikmesriike ja osalevaid riike rasketel aegadel toetada. Käesolevas aruandes esitatud 15 põhisoovituse eesmärk on suunata liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimisvõimekuste arengut, keskendudes sellele, et arendada mehhanismi suutlikkust tegeleda esilekerkivate probleemidega ja edendada selle valmisolekualaseid jõupingutusi.

Euroopa elanikkonnakaitse ühisressurssi käsitlevad soovitused

i. Teha tööd selle nimel, et kõrvaldada käesolevas aruandes Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi puhul kindlaks tehtud võimekuse puudujäägid (nt metsa- ja maastikupõlengute kustutamise, erakorralise meditsiiniabi võimekuse, mere-, ranniku- ja siseveereostuse juhtumite, sildade, elektritootmise ning transpordi ja logistika valdkonnas);
ii. tugevdada koordineerimist liikmesriikide ja osalevate riikidega ning nende vahel, et saavutada võimekuse eesmärgid;
iii. suurendada kohandamistoetuste rahastamist;
iv. stimuleerida Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursiga seotud võimekuste registreerimist, suurendades kasutuselevõtu ajal rahastamist.

rescEU-d käsitlevad soovitused

i. Keskenduda võimekuse edasisel arendamisel eeskätt mitmeotstarbelistele ja korduskasutatavatele võimekustele (nt peavarju pakkumise, elektrienergia, telekommunikatsiooni, arstiabi ning transpordi ja logistika valdkonnas) ning vajaduse korral täiendavatele spetsialiseeritud tugivõimekustele (nt keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumasündmustega (KBRT) seotud valdkondades või meditsiinilised eriteadmised konkreetsete ohtude puhul);

ii. võimaldada prognoositavat eelarve suurendamist võimekuste täiendamiseks pärast nende kasutuselevõttu, järgides võimekuse arendamisel ennetavamat lähenemisviisi;
iii. suurendada rescEU kasutuselevõtu tulemuslikkust kiiremate kasutuselevõtmist käsitlevate otsuste ja eelpaigutamisvõimaluste abil;
iv. lihtsustada rescEU võimekuste kasutuselevõtu kaasrahastamise määrasid ja ühtlustada hankeprotsessi.

Reageerimisvõimekuse arendamisega seotud laiemad kaalutlused

i. Jätkata tulemuspõhiste eesmärkide kasutamist liidu elanikkonnakaitse mehhanismi võimekuse edasisel arendamisel;
ii. kaaluda paremat teabevahetust konkreetsete riiklike võimekuste kättesaadavuse kohta, et suurendada liidu elanikkonnakaitse mehhanismi üldist tõhusust;
iii. parandada arusaamist haavatavate rühmade vajadustest hädaolukorra operatsioonide ajal;
iv. suurendada veelgi hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskuse valdkondadevahelist olukorrateadlikkust;
v. kaaluda võimekuse edasisel arendamisel konflikti-/sõjastsenaariume;
vi. laiendada vajaduse korral erasektori partnerlusi, sealhulgas arendada annetuskeskused laiaulatuslikumaks liidu elanikkonnakaitse mehhanismi suutlikkuseks;
vii. kaaluda mitmekesisema hädaolukordadele reageerimise vahendite varu loomist.

Üldiselt peab liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimine ületama tavapäraseid hädaolukordadele reageerimise võimekusi, toetades sektori sidusrühmi, et nad saaksid kooskõlas ELi kriisivalmiduse strateegiaga anda oma eriteadmistega panuse kriisivalmidusse.

Lühendite loetelu

KBRT – keemiline, bioloogiline, radioloogiline ja tuuma-

CEMS – Copernicuse hädaolukordade ohjamise teenus

COVID-19 – koroonaviirushaigus-19

DRG – õnnetustele vastupidavusega seotud eesmärk

ECPP – Euroopa elanikkonnakaitse ühisressurss

ERCC – hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskus

EL – Euroopa Liit

GSS – globaalse olukorra jälgimise süsteem

MEDEVAC – meditsiiniline evakuatsioon

MFF – mitmeaastane finantsraamistik

LR – liikmesriik

PPE – isikukaitsevahendid

PS – osalevad riigid

RfA – abitaotlus

SWD – komisjoni talituste töödokument

UCPM – liidu elanikkonnakaitse mehhanism

2. Sissejuhatus

Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi käsitleva otsuse nr 1313/2013/EL artikli 34 lõike 2 kohaselt peab komisjon andma aru edusammude kohta suurõnnetustele vastupidavuse ja võimekuse eesmärkide saavutamisel ja Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursis allesjäänud puudujääkide kohta, võttes arvesse rescEU võimekuste loomist. Aruandes tuleks anda ka ülevaade reageerimisvõimekustega seotud eelarve ja kulude muutumise kohta ning hinnang vajaduse kohta võimekust ELi tasandil edasi arendada.

Käesolevas aruandes ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokumendis „Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi võimekuse arendamise ja puudujääkide ülevaade“ esitab komisjon liidu elanikkonnakaitse mehhanismi raames aastatel 2017–2024 toimunud oluliste reageerimisvõimekuse muutuste analüüsi ning tulevikku suunatud soovitused täiendavate võimekuse ja suutlikkuse vajaduste kohta. Eesmärk on tagada, et liidu elanikkonnakaitse mehhanismi areng jätkuks ning et see jääks tõhusaks ressursiks, millele riikide ametiasutused saavad hädaolukordades tugineda, ja aitaks samal ajal laiemas kontekstis kaasa ELi kriisivalmiduse strateegia rakendamisele.

Euroopat mõjutava dünaamilise riski- ja ohuolukorra tõttu on liidu elanikkonnakaitse mehhanism juba sunnitud kohandama enda käsutuses olevaid vahendeid ettenägematute asjaoludega ning abistama liikmesriike ja liidu elanikkonnakaitse mehhanismis osalevaid riike viisil, mida peeti veel kümme aastat tagasi mõeldamatuks. Kriisivalmiduse liidu laiemas strateegilises raamistikus võivad liidu elanikkonnakaitse mehhanism ja – käesoleva aruande konkreetsel eesmärgil – selle käsutuses olevad reageerimisvõimekused anda konkreetse ja operatiivse panuse ennetavama, paremini koordineeritud ja tõhusama Euroopa kriisiohjamise lähenemisviisi saavutamisse.

Selleks esitatakse käesolevas aruandes soovitused edasiste edusammude tegemiseks liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimisvõimekuste valdkonnas. Soovitused põhinevad lisatud komisjoni talituste töödokumendil ning selles esitatud analüüsil praeguse riski- ja ohuolukorra kohta, kogu liitu hõlmavate suurõnnetuse stsenaariumide raames kokku lepitud kavandamiseeldustel, liidu elanikkonnakaitse mehhanismi võimekuste hiljutisest kasutuselevõtust saadud kogemustel ning operatiivses reageerimisvõimekuses viimastel aastatel toimunud arengul.

3. Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimisvõimekusi käsitlevad soovitused

Käesolevas aruandes esitatud soovituste esimene kogum käsitleb Euroopa elanikkonnakaitse ühisressurssi, teine käsitleb rescEU reageerimisvõimekusi ning kolmas hõlmab laiemaid soovitusi, mis aitavad tugevdada liidu elanikkonnakaitse mehhanismi võimekust reageerida suurõnnetustele. Soovituste eesmärk on arendada liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimisvõimekusi, millega aidatakse suurendada ELi kriisidele reageerimise suutlikkust. Soovituste ülevaade on esitatud aruande kokkuvõttes.

a. Euroopa elanikkonnakaitse ühisressurssi käsitlevad soovitused

i. Võimekuse puudujääkide kõrvaldamine

Euroopa elanikkonnakaitse ühisressurss rajaneb kahel tugisambal: i) sertifitseerimissüsteemil põhinev kvaliteedi tagamine, et hädaolukordadele reageerimise operatsioonides oleks tagatud vastavus liidu elanikkonnakaitse mehhanismi standarditele; ii) suurem prognoositavus seoses reageerimisvõimekuste

kättesaadavusega liidu elanikkonnakaitse mehhanismi aktiveerimisel. Euroopa elanikkonnakaitse ühisressurss koosneb moodulitest, muudest reageerimisvõimekustest (sh hädaabivahendid) ja eri kategooria ekspertidest. Need kõik on riiklikud võimekused, mille liikmesriigid ja liidu elanikkonnakaitse mehhanismis osalevad riigid eraldavad vabatahtlikult üheks või mitmeks aastaks ning mida kasutatakse liidu elanikkonnakaitse mehhanismi aktiveerimise korral. Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimisvõimekuse ühe keskse tugisambana väljendab Euroopa elanikkonnakaitse ühisressurss liikmesriikide pühendumust solidaarsusele suurõnnetuste korral. **Kasutusele võetud Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi võimekused moodustavad keskmiselt ligikaudu veerandi liidu elanikkonnakaitse mehhanismi aktiveerimiste ajal kasutusele võetud võimekustest** (vt komisjoni talituste töödokumendi joonis 10, lk 32). Tugevam Euroopa elanikkonnakaitse ühisressurss tagaks, et kriisi ajal püsib EL kindlalt liikmesriikide ja osalevate riikide vahelisel solidaarsusel. Allpool esitatud soovituste eesmärk on edendada koordineeritud lähenemisviisi Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi hiljuti läbi vaadatud võimekuse eesmärkide saavutamisele, stimuleerides veelgi liikmesriikide võimekuste eraldamist Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursile.

Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursis registreeritud võimekuste ja hiljuti läbi vaadatud võimekuse eesmärkide võrdlusest, mis on esitatud lisatud komisjoni talituste töödokumendis (vt komisjoni talituste töödokumendi 1. lisa, lk 45), ilmneb mitu puudujääki. **Metsatulekahjude õhust tõrjumise võimekused** on Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursis registreeritud võimekustes endiselt alaesindatud ning helikopterite kasutamisel põhinevad moodulid puuduvad täielikult. Ühisressursi jaoks on probleemiks ka teatavat liiki **meditsiinilised võimekused**. Eriti on vaja mobiilseid bioohutuslaboreid, aga ka eriarstide rühmi (nende rühmade puhul sertifitseeritakse ainult üht võimekust, samas kui eesmärk näeb ette kaheksa võimekuse sertifitseerimist). Kuigi kaks meditsiinilise evakuatsiooni võimekust läbivad sertifitseerimismenetlust, et täita Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi võimekuse eesmärki, kujutavad meditsiiniline evakuatsioon ja väga nakkusohtlike patsientide meditsiiniline evakuatsioon endast liidu elanikkonnakaitse mehhanismis jätkuvalt puudujääki, kuna olemasolevate rescEU võimekuste ja kavandatud Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi võimekuste kombinatsioon ei vasta endiselt meditsiinilise evakuatsiooni võimekusele, mida on kirjeldatud laiema suurõnnetustele vastupidavuse eesmärgi 4 „Reageerida – suurendada liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimisvõimet“ all, millega on seatud liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimissuutlikkuse tulemuseesmärgid (komisjoni talituste töödokument, lk 26–28).

Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi uusimate võimekuse eesmärkidega on lisanud ühisressursile ka mitu seni esindamata võimekust. **Mere-, ranniku- ja siseveereostuse juhtumitele** reageerimiseks tuleks Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursile eraldada rohkem reageerimisvõimekusi. Need uued puudujäägid on kooskõlas üldiselt keerukamate suurõnnetustega, millele liidu elanikkonnakaitse mehhanism peaks reageerima. Need hõlmavad selliseid reageerimisvõimekusi nagu **sillad ja elektritootmine, samuti on selge vajadus logistika- ja transpordivõimekuste järele**. Kindlakstehtud puudujäägid tuleks liikmesriikide ja osalevate riikide täiendavates vabatahtlikes kohustustes esikohale seada.

ii. Liikmesriikide ja osalevate riikide vahelise koordineerimise tugevdamine, et aktiivselt tegeleda võimekuse eesmärkide saavutamisega

Otsus pakkuda võimekusi Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursile ja need registreerida on endiselt jäetud täielikult liikmesriikide ja osalevate riikide teha. See vabatahtlik protsess on Euroopa

elanikkonnakaitse ühisressursi lahutamatu osa ja see tuleks säilitada. **Koordineeritud jõupingutused, mis tehtaks selleks, et võimekuse eesmärgi saavutamiseks kasutataks rohkem Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi vahendeid, tugevdaksid aga liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimisvõimekust** ning kasutaksid samal ajal kõige tõhusamalt ära liikmesriikide / osalevate riikide ja komisjoni vahendid, mida on vaja võimekuse pakkumiseks ja sertifitseerimiseks ning selle registreerimiseks Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursis.

Komisjoni rakendusotsuses (EL) 2025/704 sätestatud uute ambitsioonikate võimekuse eesmärkide tõttu on seatud võimekuse eesmärkide saavutamise tase langenud praegu ligikaudu 31 %-lt ligikaudu 15 %-le. See on suures osas tingitud Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi võimekuse üldisest kvantitatiivsest suurenemisest uute eesmärkide raames. Taotletav võimekuse eesmärk on suurenenud keskmiselt 160 % iga olemasoleva võimekuskategooria kohta. Eesmärkide all loetletud võimekusliikide arv on samuti märkimisväärselt suurenenud – 37-lt 50-le. Seda puudujääki tuleks pidada ajutiseks, mis kõrvaldatakse kohe, kui liikmesriigid ja osalevad riigid viivad oma pakkumised vastavusse Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi eesmärkidega ning pakutavad võimekused läbivad sertifitseerimisprotsessi.

Liikmesriikide ja osalevate riikide vahel ning nendega toimuv koordineerimine kõnealuste eesmärkide taotlemisel võib tuua märkimisväärset kasu, võimaldades liikmesriikidel ja osalevatel riikidel teha teadlikumaid otsuseid selle kohta, milliseid võimekusi ühisressursile tehtavates pakkumistes esikohale seada. Piirkondlikud arutelud kavandatavate Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi pakkumiste üle võivad anda võimaluse kulude jagamiseks **mitut riiki hõlmavate moodulite väljatöötamisega ja edendada** ajaomaste võimekusliikide **tasakaalustatumat geograafilist jaotust liidu elanikkonnakaitse mehhanismi piirkonnas** vastavalt kohalikule/piirkondlikule riskiprofiilile.

Komisjon saab ka liidu elanikkonnakaitse mehhanismi võimekuse eesmärkide koordineeritumat taotlemist aktiivselt toetada mitmesuguste meetmete abil, nagu vajalikku liiki võimekuste registreerimise stimuleerimine ning olemasolevate foorumite kasutamine liikmesriikide ja osalevate riikide vahelise koordineerimise edendamiseks. Komisjon võiks korraldada arutelusid olemasolevatel foorumitel, näiteks komisjoni võimekuste eksperdirühmas ja muudes tehnilistes töörühmades, samuti elanikkonnakaitse komitees, et edendada **teabevahetust kavandatavate Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi pakkumiste üle**. Arutelud võiksid olla kas võimekuse kategooria või ohu alusel struktureeritud. Need võiksid põhineda olemasolevatel poliitikaeesmärkidel, nagu suurõnnetustele vastupidavuse liidu eesmärk 4 „Reageerida – suurendada liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimisvõimet“, milles määratakse kindlaks kriitilise tähtsusega võimekuste kategooriad, ja koostatud suurõnnetuse stsenaariumidel, mis annavad väärtuslikku teavet võimekuse kohta (suurõnnetustele vastupidavuse liidu eesmärgi 4 praeguse katvuse ülevaade on esitatud komisjoni talituste töödokumendi 3. jao punktis b, lk 23).

Piirkondlikul tasandil peetavad arutelud võimekuste võimaliku Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursis registreerimise üle võimaldaksid ka riikide ametiasutustel liikuda ühisressursi võimekuste mõistlikku geograafilise jaotuse suunas, tehes samal ajal kindlaks võimalused luua mitut riiki hõlmavaid mooduleid, mis jaotaksid võimekuse säilitamise koormuse suurema hulga sidusrühmade vahel. Arutelude alustamine

ja edendamine oleks komisjonile odav viis toetada koordineeritumat lähenemisviisi komisjoni rakendusotsuses (EL) 2025/704 sätestatud võimekuse eesmärkide saavutamisele[1].

Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursis võimekuste registreerimise koordineerimine aitaks samuti kindlaks teha Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi lähenemisviisi piire. Eesmärke, mida ei saa saavutada Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi kaudu, hoolimata liikmesriikide ja osalevate riikide koordineerimisest, saaks otseselt täita, kui kasutada rescEU-d või muid vahendeid, näiteks koostööd erasektori või kolmandate riikidega.

iii. Kohandamistoetuste suurendamine

Täitmata võimekuse eesmärke võib aidata saavutada Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi **suurendatud kohandamistoetuste kava**.

Liikmesriigid ja osalevad riigid, kes pakuvad Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursile riiklikke võimekusi, võivad taotleda Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi kohandamistoetust, et saada rahalist toetust parandustöödeks ja ajakohastamiseks, millega parandatakse liidu elanikkonnakaitse mehhanismi kasutuselevõtu ajal pakutava võimekuse valmisolekut ja tulemuslikkust. Alates kohandamistoetuste kehtestamisest on aastas antud keskmiselt 4–5 miljoni euro ulatuses kohandamistoetusi. Kui ühisressursis registreeritud riikliku võimekuse loomise ja säilitamise kulude eest vastutavad riikide ametiasutused, siis EL tagab, et registreeritud võimekusi saab rahvusvahelises kontekstis tulemuslikult kasutusele võtta ja hallata.

Praegustes Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi kohandamistoetuste andmise hindamiskriteeriumides võetakse arvesse seda, kas **kohandamistoetuse ettepanek aitab saavutada liidu elanikkonnakaitse mehhanismi täitmata võimekuse eesmärki**. Selle kriteeriumi suurem toonitamine hindamisprotsessi ajal annaks kohandamistoetust taotlevatele liikmesriikidele stiimuli seada täitmata võimekuse eesmärgid oma Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursile tehtavates pakkumistes esikohale.

Kohandamistoetuste programmi eelarve suurendamine võimaldaks komisjonil jätkuvalt toetada liikmesriike ja osalevaid riike, kes teevad liidu elanikkonnakaitse mehhanismi kasutuselevõtuks kättesaadavaks riiklikud võimekused.

iv. Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursile võimekuste pakkumise ja nende kasutuselevõtu stimuleerimine

Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi aktiveerimisel võib kasutusele võetud Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi võimekuste puhul kohaldada võimekuse transpordi ja kasutamisega seotud kulude suhtes 75 % kaasrahastamise määra. Kuigi see kaasrahastamise määr on soodne võrreldes registreerimata võimekustega, mille puhul kohaldatakse liidu elanikkonnakaitse mehhanismi kasutuselevõtu ajal 75 % kaasrahastamise määra ainult võimekuse transpordikulude (mitte tegevuskulude) suhtes, võiks võimekuste registreerimise stimuleerimiseks Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi kaasrahastamise määrasid kohandada. **Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi võimekuste transpordi ja kasutamise rahastamise suurendamine kuni 100 %ni** suurendaks liikmesriikide ja osalevate riikide enesekindlust

[1] **Komisjoni 8. veebruari 2023. aasta soovitus liidu suurõnnetustele vastupidavuse eesmärkide kohta (2023/C 56/01),**
C(2023) 400.

pakkuda Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursile täiendavaid võimekusi, kõrvaldades ebakindluse kulude suhtes, mis tulenevad nende eraldatud võimekuste tulevasest kasutuselevõtust liidu elanikkonnakaitse mehhanismi kaudu. Kaasrahastamise tingimuste selline kohandamine stimuleeriks ühisressursiga seotud võimekuste tulevast pakkumist ja kasutuselevõttu, julgustades liikmesriike tegema ühisressursile kättesaadavaks rohkem riiklikke võimekusi ja neid kasutusele võtma.

b. rescEU-d käsitlevad soovitused

rescEU on liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimisvõimekuse teine tugisammas. See on kiiresti muutunud operatiivseks varaks, kuna aastatel 2019–2024 võeti võimekusi kasutusele 231 korda (vt komisjoni talituste töödokumendi joonis 18, lk 40). rescEU kaudu anti elupäästvat toetust mitmesugustes suurõnnetuse olukordades: alates varude vabastamisest seoses Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõjaga kuni võimekuste kasutamiseni seoses 2023. aasta maavärinaga Türgis ja Süürias ning COVID-19ga, samuti metsatulekahjude õhust tõrjumise võimekuste korrapärase kasutuselevõtuni Euroopa metsa- ja maastikupõlengute hooajal.

i. Mitmeotstarbelised ja korduskasutatavad võimekused ning eritoetus

Nagu lisatud komisjoni talituste töödokumendis (lk 8–15) analüüsitud, võib eeldada, et rescEU-d kasutatakse tulevikus üha erinevamat liiki ja üha suurema arvu hädaolukordade puhul. Kuigi rescEU võimekuste loomine liidu elanikkonnakaitse mehhanismi raames koostatud suurõnnetuse stsenaariumidele vastavas mahus ei pruugi olla realistlik, võib see stsenaariumianalüüs koos liidu elanikkonnakaitse mehhanismi hiljutiste aktiveerimiste käigus saadud operatiivkogemustega aidata välja töötada **rescEU tulevase arengu kaheosalist strateegiat**, mis on konkreetselt suunatud Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursis registreeritud võimekuste täiendamisele.

Esiteks, pidades silmas konkreetsetele hädaolukordadele kohandatud võimekuste strateegilist tähtsust, **tuleks tähelepanu pöörata mitmeotstarbelistele ja korduskasutatavatele võimekustele**, mis võivad pakkuda toetust mitmesuguste stsenaariumide korral. Võimaluse korral tuleks eelistada võimekusi, mida saab laenuks võtta ja hiljem teiste hädaolukordade lahendamiseks tagastada. Suurema operatiivse mitmekülgsuse tagavad järjekindlalt pigem mõjutatud elanikkonnale hädaolukorra tõttu häiritud olulisi teenuseid pakkuvad võimekused, kuna need keskenduvad mõjutatud elanikkonna suhteliselt hästi kindlaksmääratud vajaduste rahuldamisele, kui konkreetsele ohule keskenduvad võimekused. Üleujutused, konfliktistsenaariumid, metsatulekahjud, maavärinad, elanikkonna ulatuslik sundränne ja muud hädaolukorrad toovad kaasa selle, et suur hulk inimesi vajab **peavarju, elektrienergiat, telekommunikatsiooniteenuseid ja piisavat arstiabi**, aga ka **transpordiga seotud võimekusi** nende kaupade transpordiks või mõjutatud inimeste liikumiseks. Suurte investeeringute tegemine nendele vajadustele vastavatesse ELi tasandi reageerimisvõimekustesse pakub kindlat väärtust.

Ulatuslikud hädaolukorrad (nt suur maavärin) võivad riiklikud võimekused kiiresti ammendada ja asjaomased varud ära kulutada. Väiksemate hädaolukordadega (nt üleujutused) saadud kogemused osutavad samuti sellele, et ümbritsevate piirkondade turud võivad kiiresti ammenduda, mis raskendab vajalike esemete pakkumist mõjutatud elanikkonnale. Euroopa mandril laialdaselt vajalike võimekuste hästi paigutatud strateegiline reserv võib aidata võimendada Euroopa jõupingutusi riikliku ulatusega suurõnnetuste vastu võitlemisel, mis võimaldab liikmesriikidel ja osalevatel riikidel suunata rohkem oma vahendeid oma konkreetse riskiprofiiliga seotud võimekuste arendamisele.

Need meetmed tagavad, et kiiresti abi saava mõjutatud elanikkonna osakaal on suurem, samuti vabastavad need hädaolukorras koordineerimisvõimekust. ELi ja liikmesriikide tasandil vabastatud koordineerimisvõimekust võiks paremini suunata selliste erivõimekuste kasutuselevõtuks vastavalt hädaolukorra liigile, mida võib olla riiklikes süsteemides raskem kindlaks teha ja kasutusele võtta.

Teiseks osutavad liidu elanikkonnakaitse mehhanismi raames koostatud stsenaariumid ka vajadusele **püüda samal ajal kindlaks teha ja arendada peamisi erivõimekusi**, mille arendamine vajalikes kogustes riigi tasandil ei ole kulutasuv. Kõige märkimisväärsemad näited võimekustest, mida on liikmesriikide / osalevate riikide ja komisjoni vahel tihedalt koordineerides viimastel aastatel selle lähenemisviisi kohaselt edukalt arendatud, on metsatulekahjude õhust tõrjumise võimekused ja KBRT-alane võimekus. Seda tihedat koordineerimist kasutatakse ka edaspidi selliste võimekuste võimalikul arendamisel. Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi stsenaariumide koostamise algatus annab mitmesuguseid viiteid võimalikele tulevastele vajadustele täiendavates **KBRTga seotud valdkondades** või konkreetsete ohtudega, sealhulgas sõjahaavade ravi ja/või suurte inimohvritega juhtumitega seotud **meditsiiniliste eriteadmiste** vallas.

ii. Ennetav tugevdamine

Liidu elanikkonnakaitse mehhanism on investeerinud märkimisväärse osa oma eelarvest (3,2 miljardit eurot aastatel 2019–2024) selliste võimekuste arendamisse, mida liikmesriigid, osalevad riigid ja komisjon pidasid piisavalt kriitiliseks, et õigustada nende tugevdamist ELi tasandil lisaks üksikute liikmesriikide valmisolekule. Muutuvat riski- ja ohuolukorda arvesse võttes **tuleks neid investeeringuid rescEU-sse jätkata ja** võimaluse korral **suurendada**, et liidu elanikkonnakaitse mehhanismi raames saaks liikmesriike ja osalevaid riike tulevikus riiklikke võimekusi ületavates ulatuslikes hädaolukordades toetada.

2027. aastal, mil lõpeb praeguse 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku periood, kaotavad praegused toetused rescEU võimekuste loomiseks ja säilitamiseks kehtivuse. Kui olemasolevate rescEU võimekuste säilitamiseks ei tehta kättesaadavaks rahalisi vahendeid, kaotavad olemasolevad võimekused kehtivuse või nende kasutamine lõpetatakse ning nende arendamiseks tehtud märkimisväärsed investeeringud lähevad kaotsi. See puudutab strateegilisi varusid, mis on seotud peavarju pakkumise, hädaolukorras elektrienergia tootmise ning KBRT ning meditsiinivahenditega, samuti alates 2019. aastast igal aastal kättesaadavaks tehtud lennutuletõrje võimekusi.

Prognoositavast rahastamisest on eriti sõltuvad üleminekuperioodil rescEU võimekuse raames metsatulekahjude kustutamiseks kättesaadavaks tehtavad õhusõidukid, kuna need tehakse igal aastal kättesaadavaks metsa- ja maastikupõlengute hooajaks, kuni muutub kättesaadavaks rescEU tuletõrjelennukite ja -helikopterite alaline õhusõidukipark.

Praegused võimekused on loodud suures osas reageerival viisil, et tulla toime ühes või mitmes liikmesriigis / osalevas riigis käimasolevate või peatselt toimuvate hädaolukordadega. Sellest tulenevalt on need enamasti kohe nende loomise ajal või ühe aasta jooksul pärast seda kasutusele võetud. Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi võimekus võtta kiiresti vastu rakendusakte, anda toetusi ning seejärel hankida materjale ja seadmeid, et liikmesriigid saaksid luua rescEU võimekusi, näitab süsteemi kohanemisvõimet. Kuigi kohanemisvõime on suurõnnetuste ohjamise süsteemi toimimiseks keskse tähtsusega, tuleb reageerivat lähenemisviisi täiendada parema tulevikku suunatud lähenemisviisi ja

ennetava valmisoleku kultuuriga, et tulla toime Euroopa uue riski- ja ohuolukorra tekitatud probleemidega.

Kuigi liidu elanikkonnakaitse mehhanism ja selle sidusrühmad mõistsid, et lisaks riiklike süsteemide pakutavatele võimekustele on vaja ELi tasandi reageerimisvõimekusi, saavutati konsensus ELi tasandi strateegiliste reageerimisvõimekuste kontseptsiooni suhtes alles pärast Portugalis 2017. aastal toimunud traagilisi metsatulekahjusid ja Põhja-Euroopat 2018. aastal mõjutanud metsatulekahjude perioodi. Selliste täiendavate võimekuste nagu meditsiiniliste, KBRT- ning peavarju pakkumisega seotud varude puhul kordus kirjeldatud mudel kaks korda: 2020. aastal COVID-19 pandeemia ajal ja 2022. aastal pärast sõja naasmist Euroopasse tehti Euroopa Liidu taasterahastust kättesaadavaks täiendav rahastamine, et võimaldada õigusaktide reageerivat vastuvõtmist, mis andis võimaluse rescEU võimekuste arendamiseks, et rahuldada kiireloomulisi vajadusi. Selline lähenemisviis on kulukas ja mitte eriti tõhus, sest see nõuab materjalide ja eriteadmiste hankimist ajalise surve all või suure ülemaailmse nõudluse ajal, nagu juhtus COVID-19 pandeemia ajal.

rescEU kui ELi tasandi reageerimisvõimekuse reservi proaktiivne tugevdamine on otseselt kooskõlas ELi kriisivalmiduse strateegia 26. põhimeetmega, milles kutsutakse üles tõhustama olemasolevaid rescEU võimekusi ning tegema kindlaks täiendavaid peamisi võimekusi nende võimalikuks arendamiseks ELi tasandil. rescEU võimekuste tulemuslikuks tõhustamiseks peaks arendamine toimuma viisil, mis täiendab muude algatuste, näiteks Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi arendamist, võimendades vastavaid eeliseid, et kasutada ressursse kõige tulemuslikumalt.

Liidu elanikkonnakaitse mehhanism peab rescEU loomisel saadud kogemusi arvesse võtma, et tegeleda eesseisvate probleemidega, mis tulenevad kliimamuutustest ja geopoliitilistest muutustest. Selleks et rescEU kui strateegilise reageerimisvõimekuse potentsiaali saaks ära kasutada, **peab rescEU olema enne hädaolukordade tekkimist välja arendatud.** Nagu lisatud komisjoni talituste töödokumendis rõhutatud, on liidu elanikkonnakaitse mehhanism andnud liikmesriikidega konsulteerides stsenaariumide koostamise algatuse tulemuste kaudu täieliku ülevaate võimekustest, mida on vaja 16-le kõige pakilisemale analüüsitud ohule reageerimiseks.

iii. Võimekuste täiendamine pärast nende kasutuselevõttu

Märkimisväärne osa rescEU varudest on COVID-19, 2023. aasta Türgi maavärina ja Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõjaga seoses juba kasutusele võetud. Kuigi suur nõudlus rõhutab ELi tasandi rescEU võimekuste tähtsust, vähendab rahastamise nappus ja ammendunud varude täiendamiseks ettenähtud ühtlustatud mehhanismide puudumine rescEU raames varude loomise tulevikukindlust.

Komisjoni talituste töödokumendis (lk 39–41) kirjeldatud kõrget varude kasutusmäära arvesse võttes ei ole mitme sellise peamise varu puhul, mis on loodud vastuseks COVID-19st või Venemaa Ukraina-vastasest agressioonisõjast tulenevatele vajadustele, piisavalt rahalisi vahendeid nende täieliku operatiivse väärtuse taastamiseks. rescEU-s loodud hädaolukorra energiavarustuse võimekuste raames veel kättesaadavate generaatorite koguarv näitab, et algselt hangitud 5 630 generaatorist on 2025. aasta veebruari seisuga endiselt varus 2 564 generaatorit. Kuigi rescEU raames on endiselt kättesaadav märkimisväärne arv generaatoreid, ilmneb täiendavast analüüsist, et 98 % neist on väikese võimsusega generaatorid, mis suudavad varustada elektriga üksikuid kodumajapidamisi. Varud ei sisalda hetkel keskmise võimsusega generaatoreid, mis suudaksid varustada piisava energiaga elutähtsat taristut,

näiteks haiglaid. Kuni täiendavate rahaliste vahendite kättesaadavaks tegemiseni ja generaatorite varu täiendamiseni on praktiliselt võimatu kasutada rescEU energiavõimekust asjakohase taristu toetamiseks.

Samasugused probleemid esinevad rescEU ajutise peavarju pakkumisega seotud varu puhul. Praegu kättesaadavate ja juurde hangitavate võimekustega on võimalik majutada 9 000 inimest, mis on stsenaariumide koostamise algatuses ette nähtud vajaliku peavarju pakkumise võimekuse vahemiku alumisest piirist ühe suurusjärgu võrra väiksem.

Kuigi on tunnistatud, et on oluline hoida kriitilise tähtsusega esemete strateegilisi varusid, mida saab kasutada liikmesriikide ja osalevate riikide toetamiseks mastaapsetes hädaolukordades, mõjutavad nende varude kättesaadavust eelarvepiirangud. Liikmesriigil / osaleval riigil, kes vajab abi järgmises suures hädaolukorras, oleks hädaolukorra energiavarustust tagavate generaatorite ja peavarju pakkumisega seotud varudest kõnealuste varude varasema kasutuselevõtu tõttu vähe kasu.

Kui eeldatakse, et varud ja üldisemalt rescEU võimekused pakuvad vajaduse korral kiiret abi, **tuleks nende kasutusvalmidus pärast nende kasutuselevõttu kiiresti taastada**. See tähendab muu hulgas eelarvelise kulukohustuse võtmist kahjustatud seadmete korrapäraseks taastamiseks ja ammendatud varude täiendamiseks. See tugevdaks rescEU strateegilist rolli liidu elanikkonnakaitse mehhanismi kriisivalmiduse ühe tugisambana ja hoiaks ära ELi tasandil reageerivate *ad hoc* ostude tegemise ohtu.

iv. Ajutine eelpaigutamine tulemuslikuks kasutuselevõtuks

Liikmesriigid võivad taotleda abi reageerimisvõimekuste ajutise eelpaigutamise näol. Võttes arvesse probleeme, mis tulenevad dünaamilisest riski- ja ohuolukorrast, millega Euroopa on kohustatud tegelema, on see võimalus veelgi olulisem. Reageerimisvõimekuste eelpaigutamise suurem paindlikkus tugevdaks liidu elanikkonnakaitse mehhanismi valmisolekualaseid jõupingutusi.

Kuigi võimekuste kasutuselevõttu ei ole alati võimalik täpselt prognoosida, kuna hädaolukorrad, mille jaoks need on loodud, on oma olemuselt ettearvamatud, võib mõnede võimekuste puhul **kasutuselevõtueelse korra paindlikum kasutamine oluliselt suurendada varade tulemuslikkust**.

Konkreetset võimalust liidu elanikkonnakaitse mehhanismi võimekuste ja suutlikkuse kombineerimiseks, nii et liikmesriigid / osalevad riigis saaksid neist kasu enne suurõnnetuse toimumist, pakuvad muu hulgas metsa- ja maastikupõlengud. Liidu elanikkonnakaitse mehhanismil on reageerimisvõimekused, millega toetada metsatulekahjudega võitlevat liikmesriiki / osalevat riiki, ning vastav olukorrateadlikkus ja analüüsivõime, et prognoosida, millistes Euroopa piirkondades toimuvad kõige tõenäolisemalt regulaarsed metsa- ja maastikupõlengud. Võimekuste kasutuselevõtu tulemuslikkuse parandamiseks võiksid liikmesriigid ja osalevad riigid kasutada vajaduse korral liidu elanikkonnakaitse mehhanismi kaudu ennetavamalt ajutist eelpaigutamist. Võimekuste eelpaigutamisel toimuks tihe koordineerimine asjaomaste elanikkonnakaitseasutustega ja see põhineks abitaotlusel. Seejuures võib arvesse võtta ka seonduvate tegevuskulude proportsionaalsust.

v. rescEU võimekuste kasutuselevõtu tulemuslikkuse suurendamine

rescEU loodi mõjutatud liikmesriikide / osalevate riikide abistamiseks olukorras, kus riiklikud võimekused ei suuda piisavat või tulemuslikku abi pakkuda. Peamise kohaldatava põhimõtte kohaselt on riigi solidaarsuse väljendus endiselt liidu elanikkonnakaitse mehhanismi peamine tegevusmehhanism. rescEU pakub abi juhul, kui riiklikul tasandil olemasolevad üldised võimekused ja liikmesriikide poolt Euroopa

elanikkonnakaitse ühisressursile eelnevalt eraldatud võimekused ei suuda tagada tulemuslikku reageerimist.

Praktikas tähendab see, et enne rescEU raames kättesaadavate võimekuste kaalumist tuleb kindlaks määrata, kas abitaotlusele vastamiseks on kättesaadavad liikmesriigi / osaleva riigi võimekused. See võib põhjustada tarbetuid viivitusi mõjutatud elanikkonna abistamisel. 2025. aasta jaanuaris toimunud tormi Éowyn järel mõjutasid elektrikatkestused hinnanguliselt 710 000 kodumajapidamist ning viis päeva pärast tormi oli enam kui 133 000 hoonet kogu riigis endiselt ilma elektrita. Kuigi Taani ja Luksemburg andsid abitaotlusele reageerides viis generaatorit, võeti rescEU varudest kättesaadavad generaatorid vajaduste rahuldamiseks kasutusele alles pärast seda, kui liikmesriigid / osalevad riigid teatasid Iirimaa taotluse rahuldamiseks kättesaadavate riiklike võimekuste puudujäägist.

Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi tõhususe suurendamiseks peaks hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskusel seega olema võimalik **valida kõige kiiremini kättesaadav ja kõige tulemuslikum reageerimisvõimekus**. Protsesside lihtsustamine säästab aega, eelkõige kiiresti muutuvatele suurõnnetustele (nagu KBRT-juhtumid või metsa- ja maastikupõlengud) reageerivate võimekuse liikide puhul.

vi. rescEU kaasrahastamise määrade lihtsustamine

rescEU kasutuselevõtu praeguste kaasrahastamise määrade puhul eristatakse transpordi- ja tegevuskulusid: ELi rahalistest vahenditest kaetakse 100 % transpordikuludest ja rescEU raames on rahastamiskõlblikud 75 % lennutuletõrje võimekuse tegevuskuludest. Ülejäänud 25 % metsatulekahjude õhust tõrjumise võimekuste kasutuselevõtmise tegevuskuludest ELis katab vastuvõttev või taotluse esitanud liikmesriik / osalev riik. Kahel juhul on ELi vahenditest rahastamiskõlblikud kuni 100 % tegevuskuludest. Need hõlmavad kulusid, mis on seotud võimekustega, mis on loodud reageerimiseks „vähese esinemistõenäosusega, kuid suure mõjuga riskidele“ (Lo-Hi), ja juhtumitega, kui rescEU võimekusi kasutatakse väljaspool ELi.

Praktikas muudab hädaolukorra liigist olenevalt erinevate kaasrahastamise määrade kasutamine hädaolukorraga seotud haldusmenetlused kõnealuste kuludega võrreldes tarbetult keeruliseks. rescEU toetuste läbivaatamisest ilmneb, et metsatulekahjude õhust tõrjumise võimekuse jaoks vajalike töötajate palkamise kulud on 2024. aasta tulekahjuhooajal vahemikus 1–1,5 miljonit eurot, kusjuures asjakohase rescEU võimekuse loomiseks antavad toetused on hinnanguliselt 100 miljonit eurot. Metsatulekahjude õhust tõrjumise võimekuse kasutuselevõtu ja haldamise kulud on 2024. aasta tulekahjuhooajal hinnanguliselt 400 000 eurot iga tegevusnädala kohta. Vastavate kaasrahastamise määrade kohaldamine transpordi- ja tegevuskulude suhtes tähendab, et vastuvõtval või taotluse esitanud riigil tuleb kasutuselevõtu kuludest katta keskmiselt 64 000 eurot (16 %). Suurem osa võimekuse ELi tasandil kättesaadavaks tegemise kuludest tuleneb võimekuse esialgsest pakkumisest, mitte selle kasutamisest.

Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi ja rescEU aktiveerimise otsust tegevuskulude erinevad rahastamismäärad praktikas ei mõjuta. Riiklikud võimekused ammendada ähvardavas jätkuvas hädaolukorras keskendutakse ohu mõju kiirele piiramisele ning kättesaadavad vahendid aktiveeritakse, olenemata rahastamismääradest. Võrreldes võimekuse loomise esialgsete kulude ja hädaolukorras võimekuse kasutuselevõtu kogukuludega on kaasrahastamata osa tegevuskuludest marginaalne ega oma praktilist eesmärki.

rescEU võimekuste transpordi ja kasutamisega seotud kõlblike rahastamismäärade suurendamine 100 %ni ning Lo-Hi võimekuste suhtes kohaldatavate erinevate eeskirjade kaotamine lihtsustaks kõigi hädaolukorras osalejate halduskoormust, ühtlustades toetust, mida liidu elanikkonnakaitse mehhanismi raames liikmesriikidele / osalevatele riikidele pakutakse.

vii. Hangete lihtsustamine

Otsuse nr 1313/2013/EL[2] artikli 12 lõike 3b kohaselt võib komisjon vajaduse korral võimekuse otse omandada, rentida, liisida või muul viisil otse hankida, kuid peab hangitava võimekuse ja koguse kindlaksmääramiseks vastu võtma vastava rakendusakti. Kuigi rakendusakti saab kiirmenetluse korras vastu võtta, võib see haldusetapp hankeid mitme nädala võrra märkimisväärselt edasi lükata, millel on operatiivsed tagajärjed.

Ulatuslikes hädaolukordades, nagu Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu või COVID-19 pandeemia, pakub liidu elanikkonnakaitse mehhanism liikmesriikidele / osalevatele riikidele võimalust ühendada oma kriitilise tähtsusega võimekuste hankevajadused suurematekss partiideks, mida saab kiiremini osta, kui üksikud liikmesriigid / osalevad riigid suudaksid üksi osta. Selle eesmärk on kaitsta liikmesriike / osalevaid riike ostujõu ühendamise ning liikmesriikide ja osalevate riikide vahelise konkurentsi vältimisega ülemaailmse nappuse ja dünaamiliste hinnakõikumiste eest. Võimsate generaatorite ja isikukaitsevahendite nappus Venemaa Ukraina-vastase sõja ja COVID-19 pandeemia algetappides näitab ülemaailmse turu dünaamilisust ulatuslikes hädaolukordades. Otsehangete korral rakendusakti vastuvõtmise nõude kaotamine võimaldaks komisjonil kiiresti tegutseda, et tagada vajalik võimekus enne, kui ülemaailmne nõudlus ületab pakkumise või hinnad järsult tõusevad. **Otsehangete lihtsustamine võimaldaks selle liidu elanikkonnakaitse mehhanismi vahendi potentsiaali täielikult ära kasutada**.

Komisjon võiks kasutada ära ka laiemaid ühishankevõimalusi, mis on ette nähtud 2024. aasta septembris vastu võetud muudetud ELi finantsmääruse[3] artikli 168 lõikega 3. Uue määruse kohaselt võiks komisjon toetada mitut liikmesriiki, tegutsedes selliste liikmesriikide keskse hankijana, kes soovivad hankida sarnaseid seadmeid, võimendades sellega mastaabisäästu, et saavutada liikmesriikide jaoks parem hinnakujundus, ja toetades samal ajal ühilduvate seadmete hankimist.

c. Reageerimisvõimekuse arendamisega seotud laiemad kaalutlused

Kuigi eespool nimetatud soovitused on seotud kas Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi või rescEU võimekustega, hõlmavad need soovitused üldiselt reageerimisvõimekuse vahendeid ja nende eesmärk on edendada liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimisvõimekuste arendamist süsteemsest perspektiivist. See hõlmab keskendumist muudatustele, mis on olulised nii rescEU kui ka Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi jaoks, samuti tihedamat sidet sidusrühmadega, kelle kokkupuude liidu elanikkonnakaitse mehhanismi tegevusega on praegu vähene või puudub üldse.

i. Tulemuspõhine lähenemisviis võimekuse arendamisele

Kuna liidu elanikkonnakaitse mehhanismi raames kasutamiseks kättesaadavate võimekusvahendite ulatus on laienenud, on liidu elanikkonnakaitse mehhanism hakanud mõõtma oma edusamme

[2] Otsus – 2013/1313 – ET – EUR-Lex.
[3] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2024. aasta määrus (EL, Euratom) 2024/2509, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid (uuesti sõnastatud).

võimekuse vajaduste täitmisel tulemuspõhiste eesmärkide abil. Kuigi Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi võimekuspõhised eesmärgid on jätkuvalt asjakohane vahend ühisressursi võimekuse kujundamiseks, kehtestati suurõnnetustele vastupidavuse liidu eesmärgiga 4 („Reageerida – suurendada liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimisvõimet“) tulemuseesmärgid, mis hõlmavad kõiki mehhanismi raames võimekuste kasutuselevõtu võimalusi. See annab terviklikuma ülevaate liidu elanikkonnakaitse mehhanismi kriisivalmiduse üldisest tasemest põhivaldkondades. Tulemusnäitajate abil võimekuse arendamise edusammude mõõtmise lähenemisviisi rakendamist tuleks jätkata ja laiendada. Võimekuse puudujääkide kõrvaldamiseks tehtavates tulevastes jõupingutustes tuleks keskenduda kõigi liidu elanikkonnakaitse mehhanismi vahendite, sealhulgas Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi, rescEU, eraturu ja vajaduse korral konkreetse kriisivalmidusvaldkonna otsehangete kombineeritud mõjule. **Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi kui terviku suutlikkuse** pidev jälgimine ja **analüüsimine** ning selle võrdlemine liidu elanikkonnakaitse mehhanismi tegutsemiskeskkonnaga tagab kõige asjakohasema reageerimisvõimekuse võimendamise, et liikmesriike / osalevaid riike hädaolukordades tulemuslikult toetada.

ii. Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi võimekused, mis täiendavad riiklikke võimekusi kogu Euroopas

Käesolevas aruandes käsitletud võimekused ja puudujäägid piirduvad üksnes Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi ja rescEU võimekustega. ELi tasandi ülevaade liikmesriikide ja osalevate riikide olemasolevatest riiklikest võimekustest puudub. Kogu ELi hõlmava riiklike võimekuste ülevaate puudumine on omane valdkonnale, kus ELil on ainult toetav pädevus. Ulatuslikud hädaolukorrad, nagu COVID-19 pandeemia, on näidanud, et **konkreetsetel juhtudel võib konkreetsete riiklike võimekuste ülevaatel olla oluline roll liidu elanikkonnakaitse mehhanismi üldise tõhususe suurendamisel** (nt intensiivravi voodikohtade või põletusravi osakondade kättesaadavuse puhul). Kuigi riikide ametiasutustel on suurõnnetuste ohjamisel esmane roll, võiks suurem teabevahetus peamiste riiklike võimekuste, sealhulgas varude kättesaadavuse kohta parandada liidu elanikkonnakaitse mehhanismi suutlikkust liikmesriike ja osalevaid riike vajaduse korral kiiresti toetada. Kogu ELi hõlmav teadlikkus peamistest varudest on eriti oluline ELi kriisivalmiduse strateegia 2. jao „Elutähtsate ühiskondlike funktsioonide vastupanuvõime“ 9. põhimeetmega ette nähtud kogu ELi hõlmava varude loomise strateegia rakendamiseks. Kuigi teabe jagamine võiks piirduda konkreetsete asjaoludega, võimaldaksid eelnevalt koostatud andmete jagamise metoodikad ja protsessid liidu elanikkonnakaitse mehhanismil andmete jagamist vajaduse korral kiiresti laiendada ja asjakohaselt reageerida.

iii. Haavatavad rühmad

Suurõnnetustele vastupidavuse liidu eesmärgid, mida toetab üks peamisi horisontaalseid soovitusi, mis on liidu elanikkonnakaitse mehhanismi raames stsenaariumide koostamise algatuses esitatud, rõhutavad vajadust rakendada elanikkonnakaitses kaasavat lähenemisviisi, millega tagatakse, et kedagi ei jäeta hädaolukorras kõrvale. Mõjutatud elanikkonnarühmadele teenuste osutamise võimekuste puhul peab süstemaatiliselt kaaluma, kuidas rahuldatakse haavatavate elanikkonnarühmade, näiteks konkreetsete vanuserühmade või puuetega inimeste vajadusi. Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi aktiveerimise raames kasutatavad võimekused toimivad juba oma olemuselt ulatuslikus hädaolukorras, mis mõjutab paljusid inimesi, sealhulgas erivajadustega inimesi. Reageerimisvõimekuste arendamisel, sealhulgas püsitoimingutes ning koolitustel ja õppustel, tuleks nende vajaduste rahuldamist jätkuvalt asjakohasel viisil käsitleda. Liidu elanikkonnakaitse mehhanism on kohustatud ja ta on otsustavalt valmis **võtma**

hädaolukorra operatsioonide käigus arvesse haavatavate rühmade vajadusi, tagades, et võimekusi kohandatakse vastavalt mõjutatud elanikkonna, sealhulgas puuetega inimeste erinevatele vajadustele.

iv. Hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskuse valdkondadevaheline olukorrateadlikkus

Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi käsutuses on mitmesugused olukorrateadlikkuse vahendid, et jälgida ja prognoosida ülemaailmseid muutusi ning luua hädaolukordades oma sidusrühmadele teabematerjale. Üks viimaseid arengusuundi on globaalse olukorra jälgimise süsteemi (Global Situation System, GSS) loomine, mis koondab mitu teabeallikat ühele interaktiivsele kohateabesüsteemil põhinevale töölauale. Võttes arvesse Copernicuse hädaolukordade ohjamise teenust (CEMS) ja selle ohupõhiseid seireplatvorme, mis suudavad jälgida näiteks üleujutusi, metsa- ja maastikupõlenguid ning põudasid, kasutab hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskus juba ära märkimisväärsel hulgal teavet. Sellega pakutakse liidu elanikkonnakaitse mehhanismi sidusrühmadele kasulikke ressursse ja suurendatakse selle toimimise tõhusust.

Kuigi elutähtsate teenuste, näiteks energia- ja transporditeenuste sektoripõhist seiret tehakse ELi või riiklikul tasandil, **puudub praegu ühine olukorrateadlikkus, mis ühendaks mitu valdkondlikku ülevaadet reaalajas ohtudega, et aidata hinnata võimalikku mõju Euroopa tasandil**. Hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskus saab olulise taristuga seotud häirest teada üksnes mõjutatud riigi elanikkonnakaitseasutuste või avalike meediaartiklite kaudu. Hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskuse eesmärk on jätkata ja suurendada liikmesriikide toetamist kriiside sektoriüleste tagajärgedega tegelemisel ning tugineda selles paremale planeerimisele ning ulatuslikumale analüüsile ja olukorrateadlikkusele. See toetaks otseselt ELi kriisivalmiduse strateegia 3. põhimeedet „Tugevdada hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskust“ ja 25. põhimeedet „Luua ELi kriisikoordineerimiskeskus“. Riiklike elanikkonnakaitseasutuste salastamata ja ajakohaste andmete lisamine globaalse olukorra jälgimise süsteemi oleks esimene samm integreerituma lähenemisviisi suunas. Selline integreerimine oleks kasulik nii hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskusele kui ka riiklikele elanikkonnakaitseasutustele ning see annaks liidu elanikkonnakaitse mehhanismile Euroopa tasandil ühise olukorrapildi. Selle tulemusena oleks tugevdatud hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskus süstemaatiliselt ühendatud olemasolevate valdkondlike seiresüsteemidega, mis suurendab tema olukorrateadlikkust, ning samal ajal võib ta anda liikmesriikidele ja osalevatele riikidele teavet elutähtsate teenuste võimalike häirete kohta.

v. Konflikti-/sõjastsenaariumide kaalumine

Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi peamine eesmärk on olnud leevendada looduslike või ootamatute ohtude mõju rahvastikule ja keskkonnale. Venemaa Ukraina-vastane agressioonisõda on aga riski- ja ohuolukorda põhjalikult muutnud. Kuigi liidu elanikkonnakaitse mehhanismi tavapärane aktiveerimine peaks kliimamuutuste mõju suurenemise tõttu sagenema, nagu on arutatud lisatud komisjoni talituste töödokumendis, on ka vaja, et liidu elanikkonnakaitse mehhanism arendaks edasi oma rolli Euroopa kodanike kaitsmisel konflikti- ja kaitseolukordades.

Lisaks eraldiseisvate tegevuste koordineerimisele hädaolukorras on vaja tugevdada tsiviil- ja sõjalist koordineerimist **ning arendada terviklikumat lähenemisviisi, millega kehtestatakse terviklik tsiviil-sõjalise valmisoleku kord, nagu on ette nähtud ELi kriisivalmiduse strateegia tsiviil- ja sõjandusvaldkonna koostööd käsitleva jao 22. põhimeetmega**. Stsenaariumide koostamise algatuses rõhutati, kui oluline on arendada seda suhet ja tegeleda allesjäänud koordineerimisprobleemidega, et

tagada valitsuse eri harude tegutsemine elanikkonna ohust eemal hoidmise nimel, eelkõige konfliktiolukordades.

Konflikti- ja sõjastsenaariumide kaalumine, et edendada kriisiohjamisel tsiviil- ja sõjalist koordineerimist, võib olla lähtepunkt mõlemale sektorile võimaluse korral investeeringutasuvust pakkuva kahesuguse kasutusega tehnoloogia standardite laiemaks väljatöötamiseks.

Liidu elanikkonnakaitse mehhanism peaks süstemaatiliselt õppima Venemaa Ukraina-vastasest agressioonisõja kogemustest, sealhulgas mehhanismi enda „saadud kogemuste" protsessi kaudu. Ta võiks toetada riiklike suurõnnetuste ohjamise süsteemide ettevalmistavaid meetmeid võimalike sarnaste tulevikustsenaariumide jaoks. See hõlmab Ukraina suurõnnetuste ohjamise ja elanikkonnakaitseasutuste saadud kogemusi selle kohta, kuidas riiklikku süsteemi ja liidu elanikkonnakaitse mehhanismi konfliktiolukorraks kõige paremini ette valmistada.

Olemasolevaid reageerimisvõimekusi ja nende **kasutuselevõtu võimalusi tuleb uuesti analüüsida** ja need läbi vaadata, et teha kindlaks nende võimalik panus **tsiviilelanikkonna toetamisse konfliktide või sõja ajal**. Sõjaväelastel või sõjaväelisel varustusel põhinevate võimekuste puhul võib olla vaja arvesse võtta kasutamispiiranguid või peamiste võimekuselementide puudumist. Paljudel võimekustel, mille eesmärk on toetada mõjutatud isikuid (nt otsingu- ja päästetööd, peavarju pakkumine, hädaolukorra energiavarustus, logistika ning metsa- ja maastikupõlengute tõrjumine), on jätkuvalt oluline roll nende suutlikkuses, millele võivad kaasa aidata konfliktiteadlikkuse alased lisakoolitused või isikukaitsevahendid või muu konkreetses konfliktiolukorras asjakohane lisavarustus. Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi võimekuse suurendamiseks konflikti- või sõjaolukorras on olulised **ELi kriisidele reageerimise ja nendeks valmisoleku õppused**, aga ka stsenaariumipõhine teabevahetus.

vi. Erasektori partnerlused

Erasektorit kui ühiskonna üht peamist sidusrühma tuleks liidu elanikkonnakaitse mehhanismi ja üldisemalt ELi kriisivalmiduse puhul käsitada tugeva võimaliku partnerina. Vastuvõetud ELi kriisivalmiduse strateegias rõhutatakse vajadust kaasata erasektori sidusrühmad kriisivalmiduse tagamisse kõigis asjaomastes sektorites. Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi ja eelkõige elanikkonnakaitse meetmete puhul tunnistati selle sektori tähtsust juba suurõnnetustele vastupidavuse liidu eesmärgi 5 „Kindlustada – luua tugev elanikkonnakaitsesüsteem" raames, milles kutsutakse üles **edendama ELi ja riiklikul tasandil partnerlusi erasektori sidusrühmadega**. Erasektori üksuste tegevus ristub suurõnnetuste ohjamise tsükli igas etapis valitsuse hädaolukordade ohjamise tegevusega.

Erasektorisse liigitatud sidusrühmade mitmekesisus tähendab, et vastastikku kasulike suhete arv operatiiv- ja strateegilisel tasandil on peaaegu lõputu. Nende suhete uurimist ja nende arendamist kogu ELi hõlmava kriisivalmiduse püsivaks elemendiks ei saa edendada ajutiste lahenduste abil, mis töötatakse välja hädaolukorras. Avaliku sektori suurõnnetuste ohjamise ja erasektori tegevuse vaheliste seoste laiendamise algatustest võiks uurida muu hulgas järgmisi algatusi:

- **selliste võimaluste ametlikuks muutmine, mida pakuvad eraõiguslikud annetuskeskused, mida korraldavad ja haldavad liikmesriigid, kes viivad läbi annetatud esemete kvaliteedikontrolli, ning nende laiendamine** liidu elanikkonnakaitse mehhanismi võimekuseks suunata eraviisiliselt annetatud abi mõjutatud riigi ametiasutustele, mis hõlmaks eelnevalt kindlaksmääratud kaupade ja koguste annetamise lepinguid, millega lühendatakse reageerimisaega ja tehakse hädaolukorras annetamisele eelnev haldustöö ennetavalt ära;

- **asjaomaste tööstuspartneritega hädaolukorra kokkulepete väljatöötamine** ulatuslikeks hädaolukordadeks, nagu pandeemiad või konfliktiolukorrad, aga ka ebatüüpiliste vajaduste (nagu ekskavaatorite, konteinerite või kallurautode kasutamise taotlused) katmiseks, et toetada ELi kriisivalmiduse strateegia 4. jao 19. põhimeedet „Töötada välja avaliku ja erasektori hädaolukorra protokollid“;
- **tihedam kahesuunaline teabevahetus ohtude ja riskide kohta institutsioonide, akadeemiliste ringkondade ja eraettevõtjate**, sealhulgas kindlustussektori **vahel** kooskõlas ELi kriisivalmiduse strateegia 4. jao 21. põhimeetmega „Asutada Euroopa teadusjulgeoleku eksperdikeskus“, et toetada suurõnnetuste ohjamise analüüsi ning suurendada tsiviilelanikkonna ja erasektori riskiteadlikkust;
- **parem juurdepääs** erasektori **tehnilistele ekspertidele**, et toetada valmisoleku- ja reageerimisalgatusi, sealhulgas liidu elanikkonnakaitse mehhanismi koolitus- ja õppuste programmi.

Erasektori sidusrühmade suurem integreerimine suurõnnetuste ohjamise meetmetesse ei tähenda valitsuse rolli kahanemist. Erasektoriga tehtava tihedama koostöö eesmärk on vältida paralleelsete valmisoleku- ja reageerimismeetmete kehtestamist ning kasutada kõiki kättesaadavaid vahendeid, et teha koostööd suurõnnetuste ennetamisel ja nende tagajärgede leevendamisel.

vii. Annetuskeskused

Annetuskeskused, mis võimaldavad suunata liidu elanikkonnakaitse mehhanismi kaudu erasektori või kolmanda riigi mitterahalist abi mõjutatud elanikkonnale, on **tulemuslikult suurendanud liidu elanikkonnakaitse mehhanismi lisaväärtust**, hoides samal ajal lisakulud minimaalsed ja pakkudes abi saava riigi ametiasutustele haldustuge. Ajavahemikus alates Ukraina-vastase sõja algusest kuni 2025. aasta aprillini suunas liidu elanikkonnakaitse mehhanism eraettevõtetest ja kolmandatest riikidest ligi 15 miljoni euro väärtuses kaupu Ukrainasse ja sõjast mõjutatud piirkonda. See saavutati Belgia ja Poola kaasamisega keskuste asukohariikidena ja keskuste käitamiseks toetuste andmisega kogusummas 3,5 miljonit eurot.

Selleks et liidu elanikkonnakaitse mehhanismi logistika- ja haldustoiminguid ja -menetlusi ning välisannetuste potentsiaali tulevikus paremini ära kasutada, tuleks praeguse keskustepõhise lähenemisviisiga seotud takistused kõrvaldada, millega suurendatakse tegevuse paindlikkust. rescEU raames keskuste loomisel peavad loodavad keskused olema praegu temaatiliselt seotud olemasolevate rescEU võimekustega. Seetõttu on Ukrainaga seotud reageerimise puhul keskuste kaudu suunatavad esemed piiratud üksnes rescEU raames kindlaks määratud võimekustega, kuigi on teada, et Ukraina ametiasutuste vajadused on palju laiemad. Loodud valdkondlike keskuste näol on tegemist edukate katseprojektidega. **Keskuste algatuse arendamine laiaulatuslikumaks võimekuseks luua üldkeskusi võimaldaks liidu elanikkonnakaitse mehhanismil paremini vastata mõjutatud riigi vajadustele** ning avaks samal ajal võimaluse teha tulevastes hädaolukordades erasektori ja sarnaselt meelestatud partneritega uut viisi koostööd.

On oluline, et keskusi korraldavad ja haldavad liikmesriigid / osalevad riigid teeksid annetuste kvaliteedikontrolli ja haldaksid annetuste kohaletoimetamist ning teeksid annetatud esemete kvaliteedikontrolli, tagades sellega valitsuse järelevalve annetuste üle, mis on liidu elanikkonnakaitse mehhanismi nurgakivi.

viii. Varude loomine

Varude loomine tagab hädaolukorras viivitamatu juurdepääsu elutähtsatele kaupadele. See lähenemisviis võib olla eriti kasulik esemete puhul, mille ülemaailmne nõudlus järsult suureneb (nagu isikukaitsevahendid ja ravimid ülemaailmse pandeemia ajal). Sama võib kehtida suuremate esemete, näiteks võimsate generaatorite kohta, millel on pikk tarneaeg ja piiratud valik tarnijaid. Alates rescEU loomisest on selle varud olnud liikmesriikidele ja osalevatele riikidele mitmes kontekstis kasulikud, pakkudes olulisi esemeid kogustes, mis ületavad tavaliselt riiklikul tasandil kättesaadavaid koguseid.

Praeguste rescEU varude mitmekülgsus rõhutab veelgi nende väärtust ebakindla tuleviku tingimustes, kusjuures varasemad aktiveerimised näitavad, et loodusõnnetuste, epideemiate ja konfliktiolukordade korral võib isegi piiratud valik varude kategooriaid toetada reageerimisoperatsioone.

Praegused rescEU varud piirduvad üksnes meditsiinilistele ja KBRT-juhtudele reageerimiseks, hädaolukorras elektri tootmiseks ja peavarju pakkumiseks vajalike oluliste esemetega ning **kaaluda tuleks varude laiendamist, et hõlmata muid esemeid, mis võivad aidata suurõnnetuste ohjamisel osalejatel/ametiasutustel anda hädaolukorras kohest abi**. Ideaaljuhul tuleks varude loomisel keskenduda mitteriknevatele esemetele, mida saab laenata ja kasutada mitmesugustes hädaolukordades.

Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi varude loomisele suunatud jõupingutused kujutavad endast kriisiohjesektori panust laiemasse ELi varude loomise strateegiasse, mida praegu välja töötatakse ja mis on kavas 2025. aasta juunis vastu võtta.

4. Kokkuvõte

Liidu elanikkonnakaitse mehhanism kujutab endast Euroopa suurõnnetuste ohjamise sektori ELi tasandi reageerimisvõimekust. Alates liidu elanikkonnakaitse mehhanismi loomisest on selle reageerimisvõimekused paranenud ja neid on kohandatud liikmesriikide / osalevate riikide vajadustele, mida see mehhanism peaks toetama. Sellise pideva arengu jaoks on vaja komisjoni ja riiklike elanikkonnakaitseasutuste pühendumist liidu elanikkonnakaitse mehhanismile, mis põhineb osalevate riikide vahelisel solidaarsusel.

Dünaamilise riski- ja ohuolukorra tagajärjed, mida on mitmes riskiülevaates ja liidu elanikkonnakaitse mehhanismi stsenaariumide koostamise algatuses kirjeldatud, kinnitavad liidu elanikkonnakaitse mehhanismi võimekuste aktiveerimise ajal juba kogetavat suundumust. Lisaks lühikese reageerimisajaga aktiveerimistele üheainsa ohu puhul, millega on tavapäraselt tegelenud elanikkonnakaitseasutused, kutsutakse liidu elanikkonnakaitse mehhanismi üles pakkuma toetust keerukamates hädaolukordades. Mitme ohu ja haavatavuse tagajärjel kujunevad välja pikaajalised hädaolukorrad, mis on märkimisväärselt keerukamad ja millel on sageli kaugeleulatuv mõju.

Tuginedes arusaamale liidu elanikkonnakaitse mehhanismi ees seisvatest probleemidest ja mehhanismile kättesaadavate olemasolevate reageerimisvõimekuste analüüsile, on käesolevas dokumendis esitatud rida soovitusi, mille eesmärk on liidu elanikkonnakaitse mehhanismi võimekust edasi arendada.

Käesolevas aruandes esitatud 15 soovitust on rühmitatud Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi ja rescEU-ga, st liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimisvõimekuse kahe tugisambaga seotud konkreetseteks soovitusteks; kolmas kategooria hõlmab soovitusi, mis ei ole otseselt seotud ühegi

konkreetse võimekuse liigiga, vaid toetavad selle asemel reageerimisvõimekuse arendamist laiemas tähenduses.

Euroopa elanikkonnakaitse ühisressurssi käsitlevad soovitused

i. Teha tööd selle nimel, et kõrvaldada käesolevas aruandes Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursi puhul kindlaks tehtud võimekuse puudujäägid (nt metsa- ja maastikupõlengute kustutamise, erakorralise meditsiiniabi võimekuse, mere-, ranniku- ja siseveereostuse juhtumite, sildade, elektritootmise ning transpordi ja logistika valdkonnas);
ii. tugevdada koordineerimist liikmesriikide ja osalevate riikidega ning nende vahel, et saavutada võimekuse eesmärgid;
iii. suurendada kohandamistoetuste rahastamist;
iv. stimuleerida Euroopa elanikkonnakaitse ühisressursiga seotud võimekuste registreerimist, suurendades kasutuselevõtu ajal rahastamist.

rescEU-d käsitlevad soovitused

i. Keskenduda võimekuse edasisel arendamisel eeskätt mitmeotstarbelistele ja korduskasutatavatele võimekustele (nt peavarju pakkumise, elektrienergia, telekommunikatsiooni, arstiabi ning transpordi ja logistika valdkonnas) ning vajaduse korral täiendavatele spetsialiseeritud tugivõimekustele (nt keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumasündmustega (KBRT) seotud valdkondades või meditsiinilised eriteadmised konkreetsete ohtude puhul);
ii. võimaldada prognoositavat eelarve suurendamist võimekuste täiendamiseks pärast nende kasutuselevõttu, järgides võimekuse arendamisel ennetavamat lähenemisviisi;
iii. suurendada rescEU kasutuselevõtu tulemuslikkust kiiremate kasutuselevõtmist käsitlevate otsuste ja eelpaigutamisvõimaluste abil;
iv. lihtsustada rescEU võimekuste kasutuselevõtu kaasrahastamise määrasid ja ühtlustada hankeprotsessi.

Reageerimisvõimekuse arendamisega seotud laiemad kaalutlused

i. Jätkata tulemuspõhiste eesmärkide kasutamist liidu elanikkonnakaitse mehhanismi võimekuse edasisel arendamisel;
ii. kaaluda paremat teabevahetust konkreetsete riiklike võimekuste kättesaadavuse kohta, et suurendada liidu elanikkonnakaitse mehhanismi üldist tõhusust;
iii. parandada arusaamist haavatavate rühmade vajadustest hädaolukorra operatsioonide ajal;
iv. suurendada veelgi hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskuse valdkondadevahelist olukorrateadlikkust;
v. kaaluda võimekuse edasisel arendamisel konflikti-/sõjastsenaariume;
vi. laiendada vajaduse korral erasektori partnerlusi, sealhulgas arendada annetuskeskused laiaulatuslikumaks liidu elanikkonnakaitse mehhanismi suutlikkuseks;
vii. kaaluda mitmekesisema hädaolukordadele reageerimise vahendite varu loomist.

Kriisivalmiduse muutudes pelgalt suurõnnetuste ohjamises osalejate/ametiasutuste vastutusel olevast küsimusest **valdkondadevaheliseks ühiskondlikuks küsimuseks** võib liidu elanikkonnakaitse mehhanism lisaks nende soovituste täitmisele soodustada seda arengut kogu ühiskonda hõlmava lähenemisviisi

suunas, pakkudes oma kriisivalmidusealast eriteavet sektoritele, mis on selle teemaga hiljuti tegelema hakanud. Liidu elanikkonnakaitse mehhanism peab kooskõlas ELi kriisivalmiduse strateegia eesmärkidega minema tavapärastest hädaolukordadele reageerimise võimekustest kaugemale, et toime tulla üha keerukamate eesseisvate probleemidega.